

Parti fra Vestvolden. Foto: Tom Wismann

De vestlige forstæder

Guide til landskab og historie

KØBENHAVNS AMT

Når man tænker på naturområder tæt på København, er det for de fleste sikkert de store skove og søer nord for hovedstaden, man kommer i tanke om. Men tæt op ad forstads kvartererne vest for København ligger der tre meget store, sammenhængende grønne

områder: Vestskoven, Den Grønne Kile og Vestvolden. De to første er planlagt natur, mens Vestvolden har en helt anden historie.

Ud over de store naturområder er der rundt om i forstads kvartererne en række små naturarealer, der ligger som grønne oaser helt om-

givet af byens huse og veje. Samlet set er der tale om natur, der ligger i umiddelbar tilknytning til boligkvartererne. Denne bynære natur, som bybefolkningen har mulighed for at bruge i dagligdagen, har en særlig positiv indvirkning på folks sundhed og trivsel.

Naturen i byen

I Københavns vestlige forstæder er der mange naturområder tæt på boligområderne. De to største områder er to af "Fingerplanens" grønne kiler: Vestskoven og Den Grønne Kile, der danner naturkorridorer ude fra det åbne land og dybt ind mellem forstæderne. En tredje vigtig naturkorridor er det gamle militære anlæg, Vestvolden, der forbinder de grønne kiler og sammen med Utterslev Mose næsten helt omslutter København med en grøn ring. Ud over disse store sammenhængende naturområder er der en række mindre grønne oaser, som er helt omsluttet af boligområderne. Enkelte af disse små stykker

Foto: Tom Wismann

Gammel værkstedsbygning på Vestvolden – naturen tager over.

natur er rester af stedets oprindelige natur, men de fleste er arealer, der har haft en helt anden funktion, og som først når denne er ophørt, har udviklet sig til natur: grusgrave, fæstningsanlæg, vandreservoirer, lossepladser, frugtplantager mv.

Vestskoven

Allerede i 1930'erne var byplanlæggere opmærksomme på manglen af landskabelig variation på den flade Vestegn og foreslog, at man skulle tilplante 1.000 hektar med skov i egnen vest og sydvest for København.

I 1963 var idéen med skovplantningen indarbejdet i en byudviklingsplan. Men først da Politikens redaktør, Haakon Stephensen, i en kronik i december 1966 slog til lyd for idéen og startede en folkeindsamling til køb af træer, kom der gang i sagen. I foråret 1967 vedtog folketinget de første bevillinger til indkøb af arealer, og allerede i 1969 havde man købt næsten halvdelen af det

planlagte areal på 1.500 hektar. I dag er Vestskoven på ca. 1.400 hektar.

Udformningen af Vestskoven skulle tilgodese rekreative interesser og derfor kun i mindre grad tage hensyn til en egentlig træproduktion. Landskabeligt har man tilstræbt en vekslen mellem åbne landskabsområder og tætte skovområder. Halvdelen af Vestskoven er udlagt som agerjord eller som store græsningsletter. Højlandskvæg og får forhindrer gennem deres afgræsning selvsåede træer og buske i at vokse op. På den anden halvdel er der plantet træer med den grundlæggende idé at kunne præsentere skovens gæster for forskellige sydiskandinaviske skovtyper.

Vestvolden

I 1885 gennemtvang de konservatives regeringleder J.B.S. Estrup en plan for at opbygge en moderne landbefæstning. På den flade vestegn var der ingen bakker, der kunne skjule fæstningens kanonstillinger. Fra 1888-92 gravede 2.000 arbejdere med spade, skovl og trillebør i stedet en 14 kilometer lang vold og voldgrav, der forløb i en blød bue fra Avedøre til Utterslev Mose. Volden skabte beskyttelse for en lang sammenhængende kæde af 23 batterier, hvis kanoner kunne række ca. 8 km ud over den åbne Vestegn.

Efter Vestvolden i 1920 blev nedlagt som fæstningsanlæg, blev volden anvendt som militært øvelsesareal og depotområde. I løbet af 1950'erne blev volden gradvist åbnet for offentlige-

den. Sammen med en række tilstødende arealer blev voldanlægget i 1996 fredet efter naturbeskyttelsesloven. Ud over at skulle beskytte det enestående fortidsminde har fredningen også til formål at bevare og forbedre de landskabelige og biologiske værdier. Den ekstremt langstrakte form betyder, at Vestvolden som naturområde har betydning som korridor for spredning af dyr og planter igennem storbyen. Desuden har volden givet særlig gode levebetingelser for en række dyr og planter, bl.a. flere slags flagermus og en række sjældne svampe.

Den Grønne Kile

Oprindelig var kilen det åbne, flade landbrugsland omkring landsbyerne Avedøre, Vallensbæk og Tranegilde. Ved anlægget af Holbækmotorvejen og Køge Bugt motorvejen blev 1.200 hektar lukket inde mellem de to vejanlæg og delvist isoleret fra områdets øvrige bydele. Den voldsomme byudvikling i regionen – specielt fra 1960 til 1980 – skabte udtalt ønske om, at kilen ikke bare skulle ligge som natur, men også skulle tilbyde de mange mennesker rekreative udfoldelsesmuligheder i grønne omgivelser. For at dække de mange forskellige behov er Den Grønne Kile opdelt i syv delområder med rekreative tilbud til brugerne. På forskellige måder forsøger man at balancere hensynet til områdets natur- og kulturhistoriske værdier med de mange ønsker om fritidsaktiviteter.

Brøndbyskoven – planlægning og trivsel.

Foto: Jan Madsen

1 Utterslev Mose har navn fra middelalderens landsby og hovedgård: Utterslev. Mosen er et eksempel på et oprindeligt naturområde, der gradvist blev omsluttet af byen. Fra 1939-43 gennemførtes en meget omfattende restaurering af mosen, der gennem mange år var blevet opfyldt med slam. I dag er vandkvaliteten i Utterslev Mose meget bedre, og mosen er et betydningsfuldt yngleområde for mange fuglearter, bl.a. hættemåge, grågås og skægmejse. I 1998 blev den 80 hektar store mose fredet.

2 Ejby Mose bestod oprindeligt af flere mindre tørvegrave. Fra 1935-72 blev der i mosen deponeret store mængder bygnings- og industriaffald samt slagge fra Vestforbrændingen. Lidt efter lidt er naturen rykket ind på den tidligere losseplads, og siden 1992 er der med støtte fra Københavns Amt sket forbedringer af naturgrundlaget bl.a. i form af en fugleø, vandhuller og fårefolde. Glostrup Kommune har planer om at videreføre arbejdet med naturbeskyttelsen og supplere anvendelsen af arealet med en række anlæg til støtte for friluftslivet.

3 Mønterne er et særligt anlæg i Vestskoven, som stammer fra folkeindsamlingen i 1966-67, hvor man for 5 kroner kunne købe "sit eget træ", der blev plantet i anlægget.

4 Stensøen er en af Vestskovens kunstige søer. Den er dannet ved, at man har bortgravet over 100.000 m³ jord og grus til brug for en nærliggende motorvejsudfletning.

5 Der er en række kunstige bakker i Vestskoven. Man kombinerede behovet for at skabe dynamik i det flade landskab med det hensigtsmæssige i at kunne modtage forskellige overskudsmaterialer, bl.a. fra de store anlægsarbejder i den voksende storby.

Herstedhøje er med sine 3 millioner m³ den største kunstige bakke i Danmark. Fra 1968 læssede op mod 700 lastbiler i døgnet jord og murbrokker af. Fra toppen af den 67 meter høje bakke er der en enestående udsigt over det flade landskab mellem København og Roskilde.

6 Hvissingestenen vejer ca. 250 tons og er Sjællands største sten. Den blev

fundet i 1966 ved udgravning til en vandledning. Borehuller i toppen af stenen viser, at stenen skulle have været sprængt.

7 Den historiske vold. Gennem de over hundrede år, der er gået siden Vestvolden blev opført, har natur og landskab ændret sig dramatisk fra den nøgne vold til et anlæg, der i dag mest har karakter af skov og krat. For enden af Rødovre Parkvej har Rødovre Kommune ryddet et stykke af volden for næsten alle træer og buske. På denne "historiske vold" træder voldens konturer tydeligt frem. Man får et godt indtryk af batteriernes placering oppe på volden, ammunitionsdepoterne, der er skjult inde i volden og voldgaden, der som en smuk allé følger voldens inderside hele vejen. Lige syd for den historiske vold kan man gå gennem en tunnel ned til voldgraven og se én af de 15 kanonbunkers, hvorfra man kunne skyde på langs af voldgraven.

8 Schweizerdalsparken blev i 1963 anlagt som en lille bypark med græsplæner, træer og busketter omkring en mindre sø. Mange af træerne og buskene er plantet i forbindelse med anlæg af parken, men der er stadig frugttræer tilbage fra før 1958, hvor området var gartneri og frugtplantage. Navnet har parken fået, fordi området i 1899 blev købt af C.D. Madsen, der var gift med en schweizisk kvinde.

9 Damhussøen er dannet ved en opstemning af Harrestrup Å. Søen, der omtales allerede i 1561, hed indtil begyndelsen af 1800-tallet Langvad Dam. Gennem Grøndalsåen og via en kanal til Ladegårdsåen blev vandet ført fra Damhussøen til København for at sikre vandforsyningen til de gamle fæstningsanlæg og til byens vandmøller. I dag er Damhussøen stadig vandreservoir for Københavns indre søer, men de gamle åløb er væk, og vandet løber nu i rør. I 1941 blev den nordlige del af søen tørlagt. Vanløses og Rødovres borgere fik herved en smuk eng i tilgift til søen.

10 Byparken i Glostrup var oprindeligt en skovklædt lavning, der blev kaldt "Glostrup Hule". Her gemte de landevejsrøvere sig, der huserede langs landevejen til Roskilde. Fra Byparken er der cykelsti til Vestskoven, og selv om der

kun er en meget smal naturkile langs stien gennem Glostrup, får man allerede her en fornemmelse af skov.

11 Brøndbyskoven blev anlagt i 1952-60. Idéen med plantningen var at skabe en "lystskov" tæt på de tusindvis af nye boliger, der i den periode var under opførelse i kommunen. Gennem årene har man diskuteret sigtet med Brøndbyskoven. Ønskerne har strakt sig fra en produktions-skov med træerne stående tæt, til en skov, der i højere grad skulle have karakter af en åben park.

I 2003-05 plantede kommunen en ny skov – Bakkeskoven – øst for Brøndbyskoven. Her er der plantet flere træarter i små afdelinger, og en del af arealet er friholdt for beplantning.

12 Rebæk Sø og Park er et eksempel på, hvordan særlige omstændigheder har skabt et lille stykke bynatur. Oprindeligt var der enge langs Rebækken, men i forbindelse med udvidelse af København-Roskilde jernbanen i 1870'erne, blev der gravet grus i kanten af engene. Graven blev til Rebæk Sø, der sammen med den lille park blev fredet i 1945.

13 Store Vejleå løber gennem den vestlige del af Den grønne Kile. Åen løber igennem Tueholm Sø og Vallensbæk Sø, der i forbindelse med motorvejsanlæggene blev udgravet som regnvandsbassiner. Bassinerne har siden fået betydning både som natur- og friluftsområder. Især Tueholm Sø er blevet en udmærket fiskesø og en god fuglelokalitet, og i Vallensbæk Sø er der indrettet en bane til vandskisport.

A *Kroppedal – Museum for Astronomi, Nyere Tid, Arkæologi*
Kroppedals Allé 3, 2630 Taastrup
Tlf: 4330 3000 – www.kroppedal.dk

B *Naturcenter Herstedhøje*
Herstedhøje Allé 1, 2620 Albertslund
Tlf: 4347 0203
www.herstedhoeje.dk

C *Artillerimagasin, Vestvolden*
Voldgaden v. Espelunden,
2610 Rødovre
Tlf: 3059 9938 – www.vestvolden.dk

D *Historiens Hus, Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv*
Alarmpladsen 3, 2650 Hvidovre
Tlf: 3649 0030
www.historienhus.hvidovre.dk

